

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การอ่านเป็นทักษะที่มีความยุ่งยากซับซ้อน ต้องใช้ความคิดและความสามารถเพื่อที่จะทำความเข้าใจในสิ่งที่ผู้เขียนต้องการสื่อความหมาย ให้ได้ตรงเจตนาของผู้เขียน อีกทั้งยังมีความสำคัญอย่างยิ่งในการจัดการเรียนการสอน กล่าวคือ การเรียนรู้ของนักเรียนในทุกรายวิชา และทุกระดับชั้นต้องอาศัยการอ่านเป็นเครื่องมือสำคัญในการศึกษา ค้นคว้าและเพิ่มประสบการณ์ทางการเรียนรู้ ดังที่เสาวลักษณ์ รัตนวิชัย (2533 : 1) ได้กล่าวไว้ว่า การจัดการเรียนการสอน ในระดับมัธยมศึกษา ร้อยละ 80-90 มาจากการอ่าน โดยการอ่านมีความ สำคัญช่วยให้คนได้เพิ่มพูนความรู้ ทั้งยังเป็นรากฐานในการเรียนวิชาอื่นๆ นักเรียนที่อ่านได้มักจะเรียนวิชาอื่นได้ดีตามไปด้วย ซึ่งสอดคล้องกับ สมพงษ์ มั่งคั่งสูตร (2526 : 13) และวัชรนันท์ สีนสถาพรพงศ์ (2535 : 2) ที่ให้ความสำคัญของการอ่านว่า ผู้ที่มีทักษะในการอ่านได้ดีจึงจะสามารถมีความรู้ และ แสวงหาความรู้ด้วยตนเองให้เกิดประโยชน์ และเป็นเครื่องมือที่สำคัญใช้เป็นพื้นฐานในการศึกษาวิชาอื่นๆ ได้ดี นั้นย่อมหมายถึงการอ่าน เป็นหัวใจในการจัดการเรียนการสอนเพื่อมุ่งให้นักเรียนโดยเฉพาะนักเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ประสบความสำเร็จในการเรียนวิชาต่างๆ

จากความสำคัญดังกล่าว ย่อมเป็นเครื่องชี้วัดถึงความสำคัญของการอ่านที่ส่งผลถึงการพัฒนาคุณภาพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาศึกษาได้เป็นอย่างดี ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนจึงควรที่จะ ต้องจัดการเรียนการสอนด้านการอ่านไว้เป็นอันดับแรก เพื่อเป็นพื้นฐานที่จะนำไปสู่การศึกษาวิชาอื่นๆ ให้มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการอ่านในใจและการอ่านจับใจความสำคัญ ที่หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ได้ระบุจุดมุ่งหมายในการสอนอ่านแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ช่วงชั้นที่ 3) โดยเน้นการอ่านในใจอย่างรวดเร็ว จับใจความสำคัญ ถ่ายทอด ความรู้ลึกและวิเคราะห์ วิเคราะห์ได้ (กรมวิชาการ , 2544 : 16) แต่การสอนภาษาไทยที่ผ่านมายังไม่ประสบผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายเท่าที่ควร ดังที่กองวิจัยการศึกษา (กรมวิชาการ , 2538 : 73) ได้ศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยในโรงเรียน พบว่า นักเรียนมี

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ภาษาไทยอยู่ในระดับต่ำ โดยเฉพาะความเข้าใจในการอ่าน และการอ่านจับใจความสำคัญ ที่ยังอยู่ในระดับที่ต้องปรับปรุงแก้ไข ทั้งนี้การจัดกิจกรรมการอ่านจับใจความสำคัญในปัจจุบันนั้นได้กำหนดขั้นตอนการจัดกิจกรรมไว้ 3 ขั้นตอน คือขั้นแรกขั้นเตรียมการอ่าน ประกอบด้วยการสร้างพื้นฐานประสบการณ์ การตั้งจุดประสงค์ในการเรียนแต่ละแบบฝึกการสอน ขั้นที่สอง ขั้นการอ่านในใจ ประกอบด้วยการอ่านเนื้อเรื่องตลอดเรื่องและตอบคำถามปากเปล่า ขั้นที่สาม ขั้นกิจกรรมหลังการอ่านในใจ ประกอบด้วยการทำแผนภูมิโครงเรื่อง เพื่อจับใจความสำคัญนำไปสู่ความเข้าใจในการอ่านและการทำแบบฝึกหัดท้ายชุดฝึกด้วยซ้ำ

แต่เมื่อศึกษาข้อมูลจากรายงานการวิจัยของกรมวิชาการและข้อเท็จจริงจะเห็นได้ว่า การสอนอ่านเพื่อจับใจความสำคัญในระดับมัธยมศึกษาในปัจจุบัน มุ่งสอนอ่านเนื้อหา ด้วยการท่องจำเพื่อสอบให้ผ่าน มากกว่าทักษะกระบวนการในการอ่าน (กรมวิชาการ , 2542 : 145) และ ครูผู้สอนดำเนินการสอนอ่านเพื่อจับใจความสำคัญ ตามขั้นตอนของการจัดกิจกรรมของกรมวิชาการ โดยการสอนซ้ำ ๆ ตามขั้นตอนดังกล่าว ซึ่งไม่มีกระบวนการเปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุงวิธีสอนอ่าน จึงทำให้นักเรียนมีความสนใจในการอ่านน้อย การสร้างวิธีการอ่านการจับใจความสำคัญของการอ่าน ซึ่งจะนำไปสู่ความเข้าใจในการอ่านนั้นน้อยลงจึงทำให้นักเรียน ในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาประสบปัญหาอยู่มากมาย จากการสังเกตการณ์จัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้านทักษะการอ่านจับใจความสำคัญ และประสบการณ์ทางการสอนวิชาภาษาไทยอันยาวนานของผู้วิจัยพบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้านการอ่านของโรงเรียนมัธยมศึกษาชายไทรโยค ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอนเขต 2 ที่มีนักเรียนมาจากที่ต่าง ๆ ทั้งในเขตบริการและนอกเขตบริการ นักเรียนส่วนใหญ่จะเป็นชาวเขาเผ่า กะเหรี่ยงทำให้พื้นฐานทางการเรียนภาษาไทย ในห้องเรียนแตกต่างกัน และมักจะมีปัญหาในเรื่องการใช้ภาษาไทยทั้ง 4 ด้าน คือ การฟัง การพูด การอ่าน และ การเขียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการอ่านจับใจความสำคัญของข้อความ หรือเรื่องราวจากการอ่าน เป็นประเด็นปัญหามากที่สุด กล่าว คือ นักเรียนไม่สามารถเข้าใจความหมาย การเรียงลำดับเหตุการณ์ การจับประเด็นสำคัญได้ เกิดผลกระทบต่อการเรียนในวิชาอื่น ๆ ตามไปด้วย

ด้วยเหตุผลหลายประการดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนาชุดฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำคัญภาษาไทย โดยศึกษาแนวคิดทฤษฎี วิธีสอนที่เกี่ยวข้องกับทักษะการอ่านเพื่อจับใจความสำคัญอันประกอบด้วย วิธีสอนแบบมุ่งประสบการณ์ทางภาษา ทฤษฎีสถิติ หรือ ทฤษฎีโครงสร้างความรู้ และวิธีสอนแบบวรรณิ แล้วพัฒนาเป็นชุดฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำคัญภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการอ่านจับใจความสำคัญ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน ตลอดจนสามารถใช้ประสบการณ์จากการฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำคัญมาเป็นเครื่องมือแห่งการเรียนรู้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาชุดฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำคัญภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ด้านทักษะการอ่านจับใจความสำคัญภาษาไทยก่อนเรียนกับหลังเรียนของนักเรียนกลุ่มที่เรียนโดยใช้ชุดฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำคัญภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และของนักเรียนกลุ่มที่เรียนโดยการสอนแบบปกติ
3. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ด้านทักษะการอ่านจับใจความสำคัญภาษาไทย หลังเรียนของนักเรียนกลุ่มที่เรียนโดยใช้ชุดฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำคัญภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 กับกลุ่มที่เรียนโดยการสอนแบบปกติ

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 (โรงเรียนขยายโอกาส) ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 จำนวน 34 โรงเรียน จำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 936 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนชุมชนแม่ลาศึกษา อำเภอมะละไวกย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอนเขต 2 ที่กำลังเรียนอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2549 จำนวน 2 ห้องเรียน ห้องเรียนละ 24 คน รวมนักเรียนทั้งสิ้น 48 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multistage Random Sampling) (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2546, หน้า 90)

3. เนื้อหา

ชุดฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำคัญภาษาไทยสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 4 ชุดฝึก ประกอบด้วย

- ชุดฝึกที่ 1 ความรู้พื้นฐานในการอ่านจับใจความสำคัญ
- ชุดฝึกที่ 2 วิธีอ่านจับใจความสำคัญของงานเขียนประเภทบทความ
- ชุดฝึกที่ 3 วิธีอ่านจับใจความสำคัญของข่าว
- ชุดฝึกที่ 4 วิธีอ่านจับใจความสำคัญของงานเขียนประเภทบทร้อยกรอง

ชุดฝึก แต่ละชุดฝึกมีแบบฝึก จำนวน 3 แบบฝึก รวมทั้งสิ้น 12 แบบฝึก แต่ละแบบฝึกใช้เวลาในการจัดการเรียนรู้ 2 ชั่วโมง รวมเวลาทั้งสิ้น 24 ชั่วโมง

4. เวลาที่ใช้ในการวิจัย

1 ภาคการศึกษา (ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2549 ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม 2549-เดือนสิงหาคม 2549)

5. ตัวแปรที่ศึกษา

5.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ การใช้ชุดฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำคัญภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

5.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ด้านทักษะการอ่านจับใจความสำคัญภาษาไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

6. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ด้านทักษะการอ่านจับใจความสำคัญภาษาไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เป็นแบบทดสอบแบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก 40 ข้อ จำนวน 1 ฉบับ

นิยามศัพท์เฉพาะ

การอ่านจับใจความสำคัญ หมายถึง การแปลความหมาย หรือทำความเข้าใจกับเนื้อหาสาระ ในเรื่องที่อ่าน ให้เห็นประเด็น สำคัญหรือความคิดที่เป็นแก่นสารของเรื่อง ตลอดจน แนวคิด หรือทัศนคติของผู้เขียน

ผลสัมฤทธิ์ด้านทักษะการอ่านจับใจความสำคัญภาษาไทย หมายถึง ผลลัพธ์ หรือ ผลการเรียนรู้ ที่เกิดขึ้นของนักเรียน ในด้าน การอ่านจับใจความสำคัญภาษาไทย เช่น ความสามารถในการแปลความหมาย ทำความเข้าใจ กับเนื้อหาสาระ ประเด็นสำคัญหรือความคิดที่เป็นแก่นสารของเรื่อง ตลอดจนแนวคิด หรือ ทัศนคติ ของผู้เขียน ซึ่งสามารถวัด และประเมินผลได้จากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ด้านทักษะการอ่านจับใจความสำคัญ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

ชุดฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำคัญภาษาไทย หมายถึง สื่อที่ใช้ในการฝึกประสบการณ์การเรียนรู้ ให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการอ่านจับใจความสำคัญภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 4 ชุดฝึก ประกอบด้วย

ชุดฝึกที่ 1 ความรู้พื้นฐานในการอ่านจับใจความสำคัญ

ชุดฝึกที่ 2 วิธีอ่านจับใจความสำคัญของงานเขียนประเภทบทความ

ชุดฝึกที่ 3 วิธีอ่านจับใจความสำคัญของงานเขียนประเภทข่าว

ชุดฝึกที่ 4 วิธีอ่านจับใจความสำคัญของงานเขียนประเภทบทร้อยกรอง

แผนการสอนปกติ หมายถึง แผนการสอนที่ทางโรงเรียนกำหนดขึ้นมาเพื่อใช้สอนนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ประสิทธิภาพของชุดฝึกทักษะ หมายถึง คุณภาพของชุดฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำคัญภาษาไทยตามเกณฑ์มาตรฐานที่ใช้ในการประเมินประสิทธิภาพ โดยพิจารณาคะแนนจากแบบฝึกหัดในแต่ละชุดเป็นค่าประสิทธิภาพตัวแรก (E_1) และจากแบบทดสอบวัดทักษะการอ่านจับใจความภาษาไทย เป็นค่าประสิทธิภาพตัวที่สอง (E_2) ซึ่งกำหนดไว้ดังนี้

E ตัวแรก หมายถึง ร้อยละของคะแนนรวมเฉลี่ยของนักเรียนที่ได้จากแบบทดสอบในแต่ละชุด

E ตัวหลัง หมายถึง ร้อยละของคะแนนรวมเฉลี่ยของนักเรียนที่ได้จากแบบทดสอบวัดทักษะการอ่านจับใจความภาษาไทยหลังเรียน

ประโยชน์ของการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เกิดผลสำคัญอย่างน้อย 3 ประการ ดังนี้

1. ทำให้ได้ชุดฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำคัญภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้ออกแบบและกำหนดกรอบเนื้อหา แล้วสร้างชุดฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำคัญภาษาไทย ตามทฤษฎีทางการอ่านและหลักการสร้างชุดฝึก โดยเน้น การอ่านจับใจความสำคัญจากเนื้อเรื่องที่กำหนดให้ จงความเข้าใจ ระบอบบทความ ข่าว และบทร้อยกรอง ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะการอ่านจับใจความสำคัญภาษาไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะในการอ่านจับใจความสำคัญ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน ตลอดจนสามารถใช้ประสบการณ์จากการฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำคัญมาเป็นเครื่องมือแห่งการเรียนรู้ต่อไป

3. เป็นแนวทางสำหรับครูผู้สอนภาษาไทยได้พิจารณานำไปใช้ในการฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำคัญภาษาไทย ตลอดจนใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนเพื่อพัฒนา หรือแก้ไขปัญหาด้านทักษะการอ่านเพื่อจับใจความสำคัญภาษาไทยของผู้เรียนต่อไป